

Na valovih znanja

Izzivi primorskega raziskovalnega prostora

Intervju:

Dr. Lucija Čok

**Najstniki, stiki
in sosednji jeziki**

Izdelki plodov morja in oljk

**Ekonomska integracija
beguncev preko socialnega
podjetništva**

Knjiga Milana Bufona Ethnos in topos:

**Družbene spremembe in narodnostna podoba slovenskih krajev na
Tržaškem od leta 1910 do leta 2015**

Intervju:

Dr. Susanna Pertot

**Mednarodna konferenca
o manjšinskih jezikih**

Izzivi pouka na daljavo

**Spletna predavanja
za srednješolce**

O knjigi *Ethnos in topos* Milana Bufona, sodelavca Inštituta za jezikoslovne študije ZRS Koper

Narodnostna podoba slovenskih krajev na Tržaškem od leta 1910 do leta 2015

V zbirki Razsežnosti slovenstva, ki jo izdaja založba Annales ZRS skupaj s Slovensko matico, je v soizdajateljstvu s SLORI izšla monografija sodelavca Inštituta za jezikoslovne študije ZRS Koper Milana Bufona *Ethnos in topos: Družbene spremembe in narodnostna podoba slovenskih krajev na Tržaškem od leta 1910 do leta 2015*.

Delo *Ethnos in topos* je referenčno delo za področje etničnih in manjšinskih študij zaradi preciznega teoretično-metodološkega uvoda in jedrnate, a zelo dobro dokumentirane in argumentirane sinteze.

DR. JERNEJ ZUPANČIČ

Knjiga je plod večletne znanstvene raziskave, ki obravnava spreminjanje etnične in socialne strukture zgodovinsko slovenskih krajev na Tržaškem ozemlju. Posveča se narodnostni in družbeno-ekonomski podobi tega prostora v treh ključnih fazah: izhodiščnem ruralnem obdobju, obdobju industrializacije ter sodobnem času, ko splošno terciarizacijo spremlja temeljito spreminjanje narodnostne podobe nekdanj skoraj povsem slovenskih krajev. Monografija nudi vpogled v dragocene podatke o razvoju narodnostne strukture v tem robnem delu slovenskega etničnega ozemlja in s premišljevanjem o novih oblikah sobivanja med slovenskim in priseljenim prebivalstvom odpira svež vpogled in nova spoznanja o Slovencih na Tržaškem, njihovi številčnosti, vitalnosti in integraciji.

Knjiga je opremljena s črno-belimi arhivskimi fotografijami iz Narodne in študijske knjižnice v Trstu ter z barvnimi kartami spreminjanja narodnostne in socialne strukture prebivalstva ter izrabe tal v izbranih krajih tržaškega podeželja.

Tri presečna leta

Za ugotavljanje etnične, socioekonomske in demografske strukture tržaškega podeželja in njene spreminjanja so bila v ra-

Dr. Milan Bufon

ziskavi opredeljena tri presečna leta in dve polstoletni razdobji: izhodiščno leto 1910 kot čas, ko je lahko uradna (tedaj avstrijska) statistika še najbolj "objektivno" opredeljevala etnično strukturo krajevnega prebivalstva in je na podeželju izrazito prevladovala ruralna socioekonomska struktura; leto 1965 kot čas uveljavljanja industrijske družbe; ter

sedanji čas oziroma leto 2015, ko se je tudi na tržaškem podeželju uveljavila sodobna urbana družba.

Stanje za leto 1910 je bilo ugotovljeno na osnovi popisnih podatkov, ki jih je avtor glede narodnostne in socialne sestave v primeru okoliških krajev v tržaški občini kritično analiziral z natančnejšim pregledom originalnih

popisnih pol (te so zajemale posamezna gospodinjstva), ki jih hrani arhiv tržaške občine. To sicer zamudno arhivsko delo je med drugim omogočilo, da se je lahko prvič doslej podrobneje preverilo, ali je uradna statistika ustrezno reprezentirala tedanjo etnično-jezikovno strukturo obravnavanih krajev. Analiza je tako ugotovila, da je ostal, kljub opravljeni reviziji popisa iz leta 1910, ki je bila izvedena na zahtevo organizacij tržaških Slovencev leto pozneje, delež ocenjenega slovenskega prebivalstva nižji od dejanskega. To dejstvo zavrača mnenje italijanskih proučevalcev, ki so trdili, da je revidirani popis iz leta 1910 prikazal "pretirano" število Slovencev, in odpira tudi pomembne nadaljnje raziskovalne možnosti pri preverjanju tedanjega etnično-jezikovnega stanja v tržaškem mestnem okolju.

Stanji za obe naslednji presečni leti (1965 in 2015) sta bili rekonstruirani oziroma ugotovljeni s pomočjo lokalnih informatorjev na "terenu". S pomočjo kartografskih podlag so bili na ta način za vsako hišno številko oziroma gospodinjstvo glede preteklega stanja pridobljeni podatki o njegovi narodnostni in socialni oziroma zaposlitveni sestavi, za sedanje stanje pa so bili tem podatkom dodane še informacije glede demografske oziroma starostne strukture gospo-

O knjigi *Najstniki, stiki in sosedski jeziki* Irine M. Cavaion, sodelavke Inštituta za jezikoslovne študije ZRS Koper

Uvodna študija k didaktiki jezikov v stiku

Najstniki, stiki in sosedski jeziki je knjiga o metodah poučevanja jezika.

Knjiga naslavlja učitelje tujega/drugega jezika z obmejnih območij, ki v sistemu obveznega osnovnošolskega izobraževanja poučujejo sosedske jezike. Najstniki, stiki in sosedski jeziki se posveča razvijanju metodologije, ki temelji na vzpostavljanju in vzdrževanju čezmejnih stikov med osnovnošolci in predstavlja priložnost za ustvarjanje avtentičnega in - s socialno-konstruktivističnega vidika - smiselnega konteksta za komunikacijsko učenje ter sredstvo medkulturne in družbene rasti. Uporabna pa je tudi širše, saj jo za poučevanje lahko uporabijo vsi učitelji tujih/drugih jezikov in strokovnjaki, ki se zanimajo za razvoj inovativnih strategij poučevanja, povezanih z virtualnimi stiki ali stiki v živo. Poleg tega je njen namen pritegniti tudi vse, ki se v praksi ukvarjajo z razvijanjem učinkovitih politik za usvajanje lokalnih jezikov v obmejnih regijah ter oblikovanjem inovativnih izobraževalnih programov za mlade evropske državljane.

Nastanek knjige je spodbudila analiza specifičnega obmejnega področja - italijansko-slovenskega primorja -, ki je dala zagon nadvse široko zastavljeni raziskavi na to temo, prvi te vrste na področju študija sodobnih tujih jezikov, ki

vrstnih interakcij v vsakdanjem življenju, še zlasti v obmejnih območjih, zaslužil podrobnejšo analizo. Zato so interaktivni stiki postavljeni v središče poglavja *Stiki*, v katerem so obravnavane študije, ki vključujejo tako medosebne kot

Namen knjige je pritegniti tudi vse, ki se v praksi ukvarjajo z razvijanjem učinkovitih politik za usvajanje lokalnih jezikov v obmejnih regijah ter oblikovanjem inovativnih izobraževalnih programov za mlade evropske državljane.

Dr. Irina M. Cavaion

medskupinske odnose v kontekstu medkulturnih šolskih stikov.

Na podlagi sociolingvističnih in drugih širše teoretskih premislekov (podanih v začetnih dveh poglavjih) je v tretjem poglavju *Na poti k didaktiki sosedskih jezikov* predstavljena raziskava, izvedena na obalnem območju ob slovensko-italijanski meji in s katero je bila preverjena uresničljivost modela, ki je na koncu poglavja tudi predlagan za

didaktiko (sosedskih) jezikov v stiku. Namen predstavljenega modela je izboljšati poučevanje in učenje sosedskih jezikov v rednih osnovnih šolah omenjenega obmejnega območja in sčasoma razviti metodologijo, ki bo uresničljiva v katerem koli večjezičnem obmejnem okolju, kjer stiki niso ovirani.

Izdajo knjige je finančno podprla Javna agencija za raziskovalno dejavnost RS. •

dinjstev. V tem postopku je bila večja natančnost in zanesljivost dosežena pri zbiranju informacij o slovenskem avtohtonem prebivalstvu, nekoliko manjša pa pri priseljenem, pretežno italijansko govorečem mestnem prebivalstvu, za katerega domači informatorji nimajo zadostnih podatkov in jih preprosto opredeljujejo kot "tujce".

Referenčno delo za področje etničnih in manjšinskih študij

Dr. **Sonja Novak Lukanovič** v svoji oceni knjige poudari, da je "obmejno, etnično mešano območje, posebej zanimivo, saj lahko v njem spremljamo hkrati dva ključna procesa družbene 'modernizacije': prvi izhaja iz razmerja med mestom in njegovim podeželskim zaledjem, drugi pa iz razmerja med dvema avtohtonima etničnima skupinama, ki v tem območju tradicionalno sobivata.

Obmejno, etnično mešano območje, je posebej zanimivo, saj lahko v njem spremljamo hkrati dva ključna procesa družbene 'modernizacije': prvi izhaja iz razmerja med mestom in njegovim podeželskim zaledjem, drugi pa iz razmerja med dvema avtohtonima etničnima skupinama, ki v tem območju tradicionalno sobivata.

DR. SONJA NOVAK LUKANOVIČ

tom in njegovim podeželskim zaledjem, drugi pa iz razmerja med dvema avtohtonima etničnima skupinama, ki v tem območju tradicionalno sobivata. Oba procesa - se pravi proces sobivanja in 'zlitja' med urbani in ruralnimi okolji in družbami ter med različnimi etničnimi skupinami in kulturnimi prostori - so različne vede, med temi zlasti družbena geografija, največkrat obravnavale ločeno oziroma vsakega posebej," zato je vsebina te knjige še posebej po-

membna, saj obravnava oba procesa skupaj.

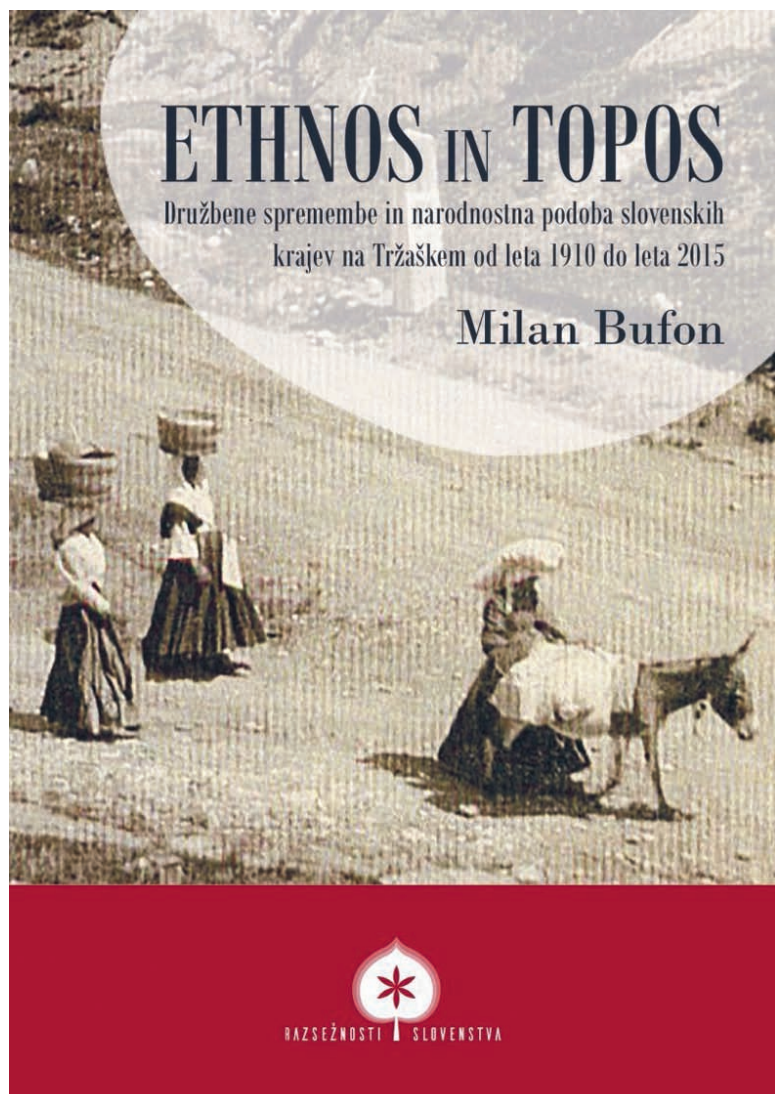
Medtem pa dr. **Jernej Zupančič** v svoji recenziji poudarja tudi referenčnost dela: "Prikazi celovitih etničnih procesov v slovenskih okoljih so - kljub temu da gre za zelo izpostavljeno tematiko - v slovenski znanstveni literaturi bolj redkost. Bufon, sicer nedvomno eden najbolj produktivnih in tudi odmevnih avtorjev obmejne in manjšinske tematike v slovenskem prostoru, se v predloženem delu loti kompleksnega zalogaja proučitve zapletenih razmerij med človekom in njegovim prostorom na Tržaškem. 110-letni časovni pretez skozi politične, prostorske in etnične spremembe Trsta in njegovega bližnjega vplivnega ozemlja je korenita refleksija mul-

mentirane sinteze. Vmes je informativni del, ki služi najprej v podporo tezam avtorja, bralca pa opremlja z bogato dokumentalistiko etničnih statistik ter načini njihove kritične analize. Delo odlikuje jasna in pregledna zgradba, ki olajšuje bralcu orientacijo po delu, zgledna jezikovna kultura tako v besedno slogovnem kot v znanstveno terminološkem smislu. Pred seboj imamo nedvomno prvovrstno, strokovno odlično utemeljeno in dokumentirano referenčno delo o dinamičnem razvojnem profilu slovenske skupnosti na Tržaškem skozi zadnjih sto let."

Kontaktni prostori kot laboratoriji integracij

V predgovoru knjige je dr. **Milan Bufon** o povodu za svoje raziskovalno delo zapisal, da je s poglabljanjem tem našega obmejnega in etnično mešanega prostora prišel ob koncu prejšnjega stoletja na pobudo svojega dolgoletnega mentorja, prof. Vladimira Klemenčiča, ter tedanjega ravnatelja Slovenskega raziskovalnega inštituta v Trstu, prof. Darka Bratine, katerima je knjigo tudi posvetil. Kot pravi, je tedaj tudi sam pridobil svoj "teren" in svoje "informatorje" ter na ta način prišel temeljiteje spoznavati vso kompleksnost območij stika med državami, kulturami in jeziki ter prepletenost odnosov med centralnimi in perifernimi območji, med različnimi družbenoekonomskimi skupinami ter med različnimi načini življenja.

Ugotovil je, da ves ta kompleks odnosov in razmerij ni nekaj statičnega in dokončnega, ampak nekaj, kar se nenehno spreminja v kontekstu določenih bolj ali manj predvidljivih "procesov", zaradi katerih prejšnje stanje postopo-

Naslovnica knjige

ma prehaja v novega; v tem novem stanju še vedno srečamo isti prostor in iste elemente, vendar se ti sedaj pojavljajo v neki drugačni, spremenjeni podobi, njihov odnosi pa prevzemajo neke nove lastnosti: "In vse bolj sem odkrival, da ti 'kontaktne prostori', kakor sem jih imenoval, sploh niso nekakšni 'relikti' preteklosti in izraz marginalnosti, kakor se jih je rado videlo in obravnavalo (ter zaradi česar sta, žal, tako 'združena' Evropa kot tudi nova,

centripetalno usmerjena oziroma 'suverena' vase zagledana slovenska državna politika izgubili interes zanje), ampak v resnici pravi 'laboratoriji' integracij na tem našem konfliktnem kontinentu, verni 'terenski' pokazatelj njihovih potencialnih uspehov in slabosti ter sočasno potekajočih procesov družbene in prostorske konvergenca ter divergenca."

Izdajo knjige je finančno podprla Javna agencija za raziskovalno dejavnost RS. •

Od 24. do 26. marca v Bilbao v Španiji v organizaciji raziskovalne skupine NOR Univerze v Baskiji

18. mednarodna konferenca o manjšinskih jezikih

ICML (International Conference on Minority Languages) je potujoča konferenca, ki jo vsaki dve leti organizirajo v drugem evropskem mestu, kjer so prisotne manjšine.

Tako je doslej ena konferenca, deseta po vrsti, potekala tudi v Trstu, in sicer leta 2005 v organizaciji Slovenskega raziskovalnega inštituta (SLORI). Predlani je bila v Leeuwardnu na Nizozemskem, letošnja 18. pa se je selila v Bilbao v Španijo in so jo organizatorji zaradi epidemije izvedli v spletni obliki.

Konferenca je zajela različna tematska področja, ki obravnavajo

vprašanja manjšin in manjšinskih jezikov: od izkušenj z revitalizacijo manjšinskih jezikov v večjezičnem in globalnem kontekstu, jezikovne politike in načrtovanja v večjezičnih in večkulturnih okoljih, izobraževanja v večjezičnih sistemih, pa do medijskih študijev, antropološke lingvistike o vlogi jezika v odnosu moči in družbenih neenakosti ter sociolingvističnih in etnografskih pristopov o jezikovnih ideologijah in spreminjajočih identitetah v globaliziranem svetu.

Dialog med različnimi raziskovalnimi področji

Organizatorjem je uspelo ustvariti dialog med različnimi raziskovalnimi področji o soočanju z izzivi, ki izhajajo iz novih večjezičnih in večkulturnih okoliščin v globaliziranem tehnološkem svetu, kjer so tudi manjšinski jeziki del nastajajočih novih gospodarskih, estetskih in kulturnih trendov ter odnosov moči. Mnogi predavatelji so se vsaj deloma dotaknili

vprašanja vloge manjšinskih jezikov v času pandemije covida-19. Tudi osrednji govorniki konference, profesorji dr. **Jasone Cenoz** z Univerze v Baskiji, dr. **Ana Deumert** z Univerze v Cape Townu, dr. **Ingrid Piller** z Univerze v Sydneyju in dr. **Joan Pujolar** z Univerze v Kataloniji, so med drugim spregovorili o vplivu pandemije na jezikovno ideologijo: kako doseči jezikovno pravičnost, o subjektivni izraznosti govorca v manjšinskem okolju, nevidnosti jezikovne politike na spletu ter o prevajanju v šolskem kontekstu. Plenarnim predavanjem so sledile številne predstavitve raziskav, okrogle mize in delavnice.

Izzivi pri poučevanju slovenskega jezika

Na konferenci sta z referatom A case study of a school with Slovene as the language of instruction in Vermeigliano/Romjan (Italy): Teaching Slovene as L1 in classes with a prevailing Italian-speaking student population

nastopila tudi raziskovalca dr. **Maja Melinc Mlekuž** s Slovenskega raziskovalnega inštituta (SLORI) in dr. **Federico Tenca Montini** z Univerze v Trstu. Predstavila sta rezultate raziskave, zbrane s strukturiranimi vprašalniki in poglobljenimi intervjuji med starši učencev in učitelji osnovne šole s slovenskim učnim jezikom v Romjanu, kjer prevladujejo učenci iz italijansko govorečih družin.

Orisala sta zgodovinsko in sociološko umestitev šole, vzgibe italijansko govorečih staršev za vpis otrok v slovenski vrtec in šolo, didaktično-metodične izzive pri poučevanju učencev, katerih prvi ali primarni jezik ni slovenski, slovenščina pa tudi ni jezik okolja, v katerem živijo, jezikovno zmožnost otrok in vključenost teh družin v slovensko narodno in jezikovno skupnost v Italiji. Predavanju je sledila živahna razprava, pri kateri so sodelovali raziskovalci manjšinskih jezikov iz različnih evropskih in drugih mednarodnih okolij. •

Raziskovalca dr. Maja Melinc Mlekuž s Slovenskega raziskovalnega inštituta (SLORI) in dr. Federico Montini z Univerze v Trstu.

Dr. Susanna Pertot, psihologinja in psihoterapevka

Tudi slovenski starši bi morali na tečaj

Tržačanka dr. Susanna Pertot, psihologinja in psihoterapevka, svojo raziskovalno dejavnost prvenstveno usmerja na področje dvojezičnosti in dvojezične vzgoje. Docentka za področje psiholingvistike na Univerzi na Primorskem v Kopru, dolgoletna sodelavka Slovenskega raziskovalnega inštituta v Trstu in članica njegovega Znanstvenega sveta, je avtorica številnih znanstvenih in poljudnih publikacij.

POLJANKA DOLHAR
Primorski dnevnik

—

“Če enojezični otrok uporablja med tretjim in četrtem letom starosti okoli tisoč besed, bo dvojezični otrok prav tako poznal skupno tisoč besed in ne petsto besed recimo slovenščine in še toliko besed drugega jezika, recimo italijanščine. Razmerje med jezikoma je lahko različno. Razlike med enojezičnimi in dvojezičnimi otroki pa se v času izravnavajo.”

Med njimi sta nedvomno najbolj popularna priročnika za starše Dvojezični otrok - Il bambino bilingue iz leta 2004 in poznejši Dvojezično otroštvo : navodila za uporabo = L'infanzia bilingue : istruzioni per l'uso (2010, brezplačno je dostopen tudi na spletu), ki starše s preprostimi, a znanstveno utemeljenimi stališči nagovorita o različnih vidikih dvojezičnosti.

• **Za vaš prvi priročnik Dvojezični otrok, ki je izšel pred 17 leti, lahko trdimo, da je oral ledino na področju popularizacije dvojezične vzgoje med uporabniki slovenskih šol v Italiji. Kako se je porodila zamisel zanj?**

“Slovenski raziskovalni inštitut - SLORI je v prvih letih novega tisočletja priredil vrsto delavnic na temo 'otroštvo v večjezičnem okolju', namenjenih staršem, ki so imeli otroke v vrtcih s slovenskim učnim jezikom na Tržaškem in Goriškem ter v dvojezičnem vrtcu v Špetru. Zamisel za delavnice je nastala na osnovi izsledkov raziskav, ki so izpostavili po eni strani, da je za nekatere slovensko-italijanske družine izbira vrtca s slovenskim učnim jezikom lahko čustveno zahtevna odločitev, po drugi pa, da je znanje neslovenskih staršev o tem, kako otrok usvaja drugi jezik (v tem primeru slovenščino), zelo skromno in povezano z nerealističnimi pričakovanji. Na podlagi teh srečanj s starši in njihovih konkretnih vprašanj je nastal tudi omenjeni priročnik.”

• **Kako bi v nekaj besedah opisali prednosti dvojezične vzgoje?**

“Rezultati sodobnih raziskav kažejo, da se pri dvojezičnih govorcih izražajo določene prednosti na področju kognitivnih funkcij. Vendar ne navdušujemo se preveč, kajti za laboratorijsko študijo je npr. razlika v obsegu 300 milisekund zelo pomembna, v vsakodnevem življenju pa povsem zanemarljiva. Zato bi rekla, da še vedno velja pogovor, kolikor jezikov znaš, toliko veljaš. Vrednost pa danes ne določa le 'golo' znanje jezikov, ampak z usvajanjem in učenjem jezikov povezan razvoj v svetu vse bolj pomembnih družbenih kompetenc, komunikacijskih, kulturnih in medkulturnih veščin, strpnosti in sprejemanja drugega, različnega.”

• **Ima odločitev za dvojezično vzgojo lahko tudi negativne učinke na otrokovo rast?**

“Dokazano je, da usvajanje dveh ali več jezikov namesto enega samega nima negativnih vplivov in ne povzroča nobene patologije v razvoju. Res pa je, da v primerjavi z enojezičnima sovrstnikoma, ki govorita vsak po enega od jezikov dvojezičnega otroka, včasih slednji učinkuje kot govorno manj razvit. Če enojezični otrok upo-

Dr. Susanna Pertot

rablja med tretjim in četrtem letom starosti okoli tisoč besed, bo dvojezični otrok prav tako poznal skupno tisoč besed in ne petsto besed recimo slovenščine in še toliko besed drugega jezika, recimo italijanščine. Razmerje med jezikoma je lahko različno. Razlike med enojezičnimi in dvojezičnimi otroki pa se v času izravnavajo. Začetne razlike med enojezičnimi in dvojezičnimi otroki je treba pripisati dejstvu, da imajo majhni otroci malo razvit spomin.”

• **Delavnice za starše, ki potekajo v italijanščini, saj so namenjene predvsem negovorcem slovenskega jezika, vodite še danes. Katere spremembe ste opazili v tem času?**

“Pobuda je doživela res velik uspeh, saj se je od takrat zvrstilo kakih sto srečanj, ki so jih prirejale tudi druge ustanove, šole, dijaška domova v Gorici in Trstu, društva staršev ipd, kar priča tudi o vedno novi potrebi staršev, da se o tej temi pogovarjajo. Starši so danes veliko bolj osveščeni v zvezi z večjezičnostjo in usvajanjem drugega jezika v otroštvu. Imajo neprimerno več 'tehničnih' podatkov, ki so v hipu dosegljivi na spletu, medtem ko zadetkov v italijanščini ali v slovenščini na to temo pred 18 leti skoraj ni bilo.

V zadnjih letih starši sprašujejo predvsem nasvete v zvezi z nudenjem otroku jezikovno spodbudnega okolja. In če so se vprašanja pred koronavirusom osredinjala

predvsem na organizacijo otrokovih dejavnosti v prostem času izven doma in na pomoč pri domačih nalogah, so omejitve v zvezi s koronavirusom postavile v ospredje potrebo po spletnem gradivu, knjigah, igrah v slovenskem jeziku in praktičnih navodilih, kako doma ustvariti otroku jezikovno spodbudno okolje. O tem teče beseda na spletnih srečanjih, ki jih v koronačasu prireja SLORI v sodelovanju z Narodno in študijsko knjižnico, Združenjem staršev Romjan in Inštitutom za slovensko kulturo ter jih vodi jezikoslovka Matejka Grgič in jaz. V zadnjih letih največkrat nastopava skupaj.”

• **So torej prej omenjena nerealistična pričakovanja staršev, da se bo otrok jezika naučil izključno v šoli, z leti postala bolj realistična?**

“Ker so starši danes veliko bolj ozaveščeni, ne pričakujejo, na primer, da bo otrok, ki vstopi v vrtec s slovenskim učnim jezikom, že pred božičem govoril slovensko. Nasprotno so bili pred petnajstimi leti nekateri zelo razočarani, ker se to ni zgodilo. Čeprav je staršem znano, da je usvajanje drugega jezika dolgotrajen proces, s težavo razumejo, da šola ne more zadostiti vsem potrebam. Za otroka je najbolj spodbudno jezikovno okolje tisto, v katerem se srečuje z jezikom v vseh govornih položajih, ki jih narekujejo naravne situacije. To pa v šoli ni vedno možno (npr.

ni predvideno, da se v šoli učimo imena storitev, ki se opravljajo v frizerskem salonu, to besedišče običajno pridobimo kar pri frizerki).

Raziskave kažejo, da je usvajanje določenega jezika uspešnejše ob večji izpostavljenosti le-temu v vseh govornih položajih. Priložnosti srečevanja izven družine in šole pa se največkrat ne ponujajo kar mimogrede, pač pa se je zanje treba potruditi. Starši morajo vložiti veliko truda v navezovanje stikov z družinami drugih otrok, govorcev slovenskega jezika, in ustvarjanje priložnosti za igro in zabavo ter vključevanje v različne s slovenskim jezikom povezane dejavnosti: obiskovanje delavnic za otroke, udeleževanje v športu že iz mladih nog, sodelovanje v pevskih zborčkih, obiskovanje gledaliških predstav, uric pravljic in drugih otroških dogodkov.”

• **Radi poudarjate, da je ravno vloga staršev v procesu usvajanja novega jezika ključna ...**

“Zanimanje za otrokov napredek, pohvala, ko otrok govori nov jezik, pogovori z učitelji o otrokovem jezikovnem napredku otroku dajejo vedeti, da je za njegove starše vse to zelo pomembno. Če starši sporočijo otroku željo, da se drugega jezika res nauči, jim bo otok skušal na vsak način ugoditi. Najbolj pa starši spodbudijo pri otroku usvajanje novega jezika, če se ga začnejo tudi sami učiti. Če z otrokom doma delijo veselje ob petju in ponavljanju, če govorce manjšinskega jezika pozdravijo, jim odzdravijo, se jim zahvalijo ipd. v njihovem jeziku. S tem dokažejo otroku, da jezik in njegove govorce cenijo.”

• **Imate na podlagi svoje profesionalne izkušnje vtis, da se tega zavedajo tudi slovenski starši? Najbrž tudi njihova vloga ni zanemarljiva ...**

“Slovenski starši medgeneracijski prenos jezika večinoma obravnavajo kot nekaj samoumevnega in ne od njih odvisnega. V družinah v zadnjih 20 letih na splošno postopoma narašča mešanje slovenščine in italijanščine, upadajo pa izmenična raba kodov in raba slovenščine. Kot se to dela drugod po svetu, bi bili tudi zanje potrebni tečaji za nadgradnjo jezikovnih veščin v manjšinskem jeziku. Še prej pa bi bilo treba delati na tem, da starši Slovenci uzavestijo, da je to potrebno. Pa tudi, da jih šola ne more povsem nadomestiti pri posredovanju slovenskega jezika in slovenskega kulturnega izročila in da se ohranitev, implementacija, medgeneracijski prenos jezika, pridobivanje novih govorcev tiče tudi njih in njihovih otrok in ne samo šole. Dobro bi bilo slovenske starše tudi poučiti, kako osveščati neslovenske starše v šoli in kako prek svojih otrok pomagati otrokom Neslovincem pri usvajanju slovenskega jezika. Od tega bi imeli vsi korist.” •

FOTO: OSEBNI ARHIV

Z dr. Lucijo Čok, prvo direktorico ZRS, ob njeni 80-letnici

Izzivi jo najdejo, ali jih sama poišče

Dr. Lucija Čok, prva direktorica Znanstveno-raziskovalnega središča Koper, prav danes praznuje 80. rojstni dan. Kljub temu je v znanosti še vedno aktivna, kot znanstvena svetnica in zaslužna profesorica Univerze na Primorskem pa je v primorski akademski skupnosti pustila neizbrisen pečat. Ne samo na področju pedagogike, lingvistike, medkulturnosti, temveč tudi širše. In še vedno ohranja kritično držo intelektualke.

DENIS SABADIN
Primorske novice

“ZRS si je opomogel do takšne mere, da je že presegel prejšnji status pred izstopom iz UP. Uveljavlja se doma in v mednarodnem prostoru, pridobiva nacionalne in evropske projekte, širi svoje raziskave na nova področja, odziva se na nova stanja v družbi.”

Ob častitljivem okroglem jubileju naše cenjene sodelavke Inštituta za jezikoslovne študije ZRS Koper, prof. dr. Lucije Čok, zaslužne profesorice in prve direktorice ZRS Koper, izrekamo zahvalo za njen dosedanj prispevek in z najlepšimi željami iskrene čestitke.

Sodelavke in sodelavci ZRS Koper

• **Kako je pravzaprav nastala ideja o postavitvi raziskovalnega središča v Kopru? Kakšni so bili prvi koraki?**

“Zgodovinsko društvo za Južno Primorsko, ustanovljeno 1989, se je ukvarjalo z zgodovino in raziskovanjem istrskega prostora. Prav tam se je rodila zamisel, da bi ustanovili zgodovinski inštitut. Razsežnost obmejnosti in strateškega položaja Istre, od jezikoslovja, zgodovine in geografije do okolja in agronomije, je razširila njihovo namero. Darko Darovec s sodelavci je pritegnil k tej pobudi primorske izobražence in prizadevanja so naletela na podporo širšega okolja.”

• **Sredi 90. let so bile to revolucionarne zamisli, tako da vse ni šlo gladko.**

“Bilo je precej nasprotovanja oziroma razhajanja. Nekateri so želeli v Kopru oddelek Znanstvenega inštituta Filozofske fakultete, drugi so vztrajali pri samostojnemu inštitutu. Na določeni točki je tedanji minister za znanost, Rado Bohinc, postavil ultimatum in kratek rok, v katerem, če se ustanovi inštitut, k ustanovitvi daje soglasje, ali pa se ta ideja opusti. Tako sta v kratkem roku Darko Darovec in Duša Krnel Umek pripravila potrebno dokumentacijo in 1. decembra 1994 je bil ZRS Koper ustanovljen. Prav takrat so nastajale v okolju prve visoke šole, Visoka šola za management, Turistica in zametki drugih. Okrepila se je namera ustanoviti univerzo. V ta namen je bilo nujno vzpostaviti raziskovalne podlage študijskim programom in na njih postaviti visokošolsko izobraževanje. S tem ciljem in namenom smo pridobivali raziskovalce iz zamejstva, Primorice, ki so delovali v Ljubljani, ali drugje, tudi v tujini.”

• **Nato se je razvoj te zamisli nadaljeval. Koliko sodelavcev ste na začetku imeli na ZRS?**

“Ko sem leta 1995 postala direktorica ZRS, sva bila z Milanom Bufonom edina zaposlena raziskovalca. Prvi korak do univerze je bila ustanovitev Visokošolskega središča in nato leta 2000 Fakultete za humanistične študije. 29. januarja 2003 so združeni visokošolski zavodi dosegli ustanovitev Univerze na Primorskem v državnem zboru. ZRS se je krepil, število raziskovalcev je raslo najprej do 30-40, kasneje je bilo na središču več kot 100 zaposlenih. Pred izstopom iz univerze je razvoj bistveno zastal. S pogledom nazaj pa lahko zatrdim, da je bil ZRS inkubator primorske univerze, čeprav se danes tega ne želi priznati.”

• **Z današnje perspektive se vidi, da je znanstveno okolje v Istri ujelo pravi trenutek, ko se je postavilo vse na svoje mesto?**

“Vse okoliščine in prizadevanja velikega števila izobražencev so se

Dr. Lucija Čok

tako prekrili in proces ustanavljanja univerze se je lahko izpeljal: imeli smo soglasje politike, podporo vseh treh občin, v proces ustanavljanja so pristopili gospodarstveniki, zbirala so se sredstva in namenjale nepremičnine za visokošolsko dejavnost. Janez Drnovšek me je povabil v vlado in postala sem ministrica za izobraževanje, kar ni bilo nepomembno. V moji knjigi Hic et nunc aude, ki govori o ustanovitvi Univerze na Primorskem, so naštet vsi poslovni subjekti, ki so pomagali in vsi koraki do nastanka univerze. Ni bilo lahko.”

• **Od kod so prihajali največji zadržki?**

“V državnem zboru je bilo ob ustanovnem aktu skoraj popolno soglasje, a pred tem so se nekateri obotavljali, kajti želeli so eno univerzo za ves primorski prostor. Dosegli smo konsenz, da bo ta univerza različna od klasičnih, močno vpeta v sredozemski prostor, vendar javna slovenska in obenem srednjeevropska univerza. Bili so še pomisleki glede materialnih pogojev, kajti nismo imeli dovolj zagotovljenih prostorov. Kot ministrica sem prepričala področno komisijo v državnem zboru, da je leta 2002 z Mogetovim zakonom ali tretjim šolskim tolarjem zagotovila izdatne finance novim strukturnim investicijam v visokem šolstvu, to je Univerzi na Primorskem. Tako se je lahko gradilo!”

• **Kako z zdajšnjega stališča gledate na opravljeno delo ZRS?**

“ZRS se je uveljavil v domačem in tujem okolju. Uspešnemu obdobju, ki ga je vodil Darko Darovec, so ob izstopu iz univerze sledile preizkušnje. Po mojem vodenju univerze in obdobjem rektorja Rada Bohinca na primorski univerzi niso doumeli vloge močnega raziskovalnega inštituta znotraj univerze. Poleg tega je tudi zakonodaja ovirala uspešno delovanje raziskovalnih inštitutov kot članic univerz. ZRS se je znašel pred alternativo: ali se pusti pretopiti v klasično oblikovano univerzo ali jo zapusti. Ob izstopu je ZRS Koper izgubil del premoženja in kadra. Zahvaljujoč zdajšnjemu vodstvu, direktorju Radu Pišotu in raziskovalcem, ki so znali obstati in postali homogen kolektiv, s pogledom na ZRS kot prioriteto, si je opomogel do takšne mere, da je že presegel prejšnji status. Uveljavlja se doma in v mednarodnem prostoru, pridobiva nacionalne in evropske projekte, širi svoje raziskave na nova področja, odziva se na nova stanja v družbi, ki zadevajo vidike izseljenstva, migracij, zdravja in zdravega življenja, prehrano in oljkarstvo, okolje in vode....”

• **Kje najdete energijo in motiv, da ste kljub 80. letom še vedno aktivni v znanstveni srenji?**

“Izzivi me najdejo, ali jih sama poiščem. Dejansko ne potrebu-

jem počitka v intelektualnem smislu, pa tudi v fizičnem ne. Tematike, s katerimi se ukvarjam, medkulturnost, večjezičnost in nove identitete, so vedno aktualne. Moje delo so opazili tudi v tujini, saj imam visoka odlikovanja tako francoskega kot italijanskega predsednika države. Pred kratkim so me povabili kot dopisnico evropskega biltena zaslužnih profesorjev. Ukvarjam se s temami, ki so mi od nekdaj pri srcu: kaj se dogaja v družbi, kjer se prepletajo jeziki in kulture, življenjski slogi in danosti, kako bi družba z dialogom in mediacijo živela drugače in bolje. Zdajšnji čas je daleč od teh podmen, zapiramo se v ozke kroge, v te strašne mehurčke, se odtujujemo. Morda je prav sedaj znanost pred izzivom, saj je raziskovanje tudi iskanje razmišljujočega človeka o rešitvah v bodočnosti. Ko gledam nazaj na svoje življenje, vidim, da sem imela veliko srečo; vedno sem se znašla tam, kjer so se ideje uresničevale. To ni vsem dano. Vsak, ki začenja na novo, mora imeti pogum in ujeti zagon.”

• **Kako gledate na odnos države do znanosti in visokega šolstva?**

“Naša država ni naklonjena raziskovanju in znanosti. Delež proračuna za znanost je od obdobja, ko sem bila ministrica, samo padal. Za raziskovanje smo hoteli doseči en odstotek iz državnega proračuna in vsaj 1,5 odstotka iz gospodarstva. Nato je ta delež padel, leta 2012 na 0,46 odstotka državnih sredstev z argumentacijo, češ da si raziskovalci lahko pomagajo z mednarodnimi projekti. A vsi vemo, da je zelo tvegano računati nanje. Nacionalna agencija za raziskovanje je sledila stanju financ v državi in omejuje pogoje za pridobivanje nacionalnih sredstev. Zavest o pomenu raziskav pri odločevalcih se je prebudila ob pandemiji, pa še to samo za področja, ki raziskujejo zdravje, tehnološke in družbene rešitve v kritičnih stanjih.”

• **Kot nekdanja šolska ministrica je na mestu vprašanje, kako ocenjujete delovanje zdajšnje šolske ministric in ministrstva v obdobju epidemije?**

“Ob rešitvah stisk v izobraževanju so nespreni in nestrokovni. Druge države so že pred nami imele modele, ki so na različne načine ohranjali stik mladih s šolskim procesom. Občutek imam, da je bil ob razglasitvi epidemije njihov umik iz vsakega tveganja edina rešitev. Vendar je prav to lahko izziv, v katerem se pokaže pravo poslanstvo političnih odločitev. Generacija sedaj šolajočih bo imela vrzeli v znanju in socializacijske primanjkljaje. To bo pokazalo, kako (ne)uspešna je bila v času pandemije šolska politika.” •

FOTO: TOMAŽ PRIMOŽIČ/FFA

Zanimiva spoznanja SLORI-jeve ankete med pedagoškimi delavci, dijaki, starši in ravnatelji slovenskih šol v Italiji

Izzivi pouka na daljavo

Februarja 2020 je čez noč uveden pouk na daljavo prisilil šole v Italiji k razvijanju vzgojno izobraževalnih dejavnosti v digitalnem okolju. Ukrep, ki je seveda vplival tudi na vrtce in šole s slovenskim učnim jezikom oziroma dvojezičnim slovensko-italijanskim poukom, se je izkazal za izredno naporno izkušnjo za pedagoške delavce in družine.

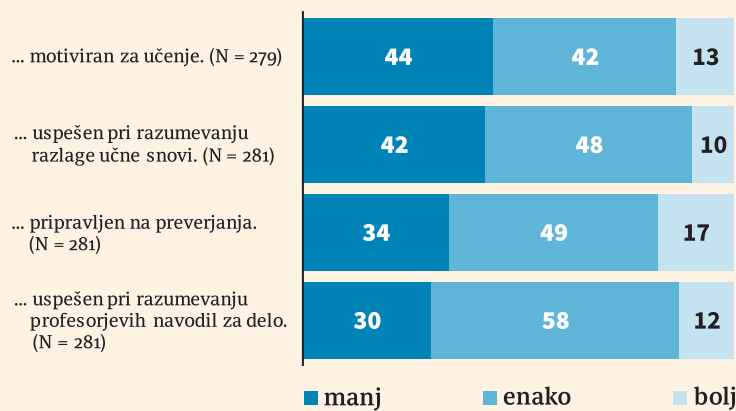
Iz pripomb in opomb italijanskih staršev lahko sklepamo, da je pouk na daljavo bolj prizadel otroke iz neslovensko govorečih družin.

Za boljše razumevanje njihovih težav in potreb ob uvedbi pouka na daljavo je Slovenski raziskovalni inštitut (SLORI) v sodelovanju z Deželno komisijo za slovenske šole izvedel anketo med pedagoškimi delavci, dijaki, starši in ravnatelji. Anketno raziskavo je vodila **Norina Bogatec**.

Na anketo so odgovarjali vzgojitelji, učitelji in profesorji srednjih šol (455 oziroma 80 odstotkov odgovorov od predvidenih 571), starši učencev osnovnih in prvostopenjskih srednjih šol (878 oziroma 35 odstotkov odgovorov od 2541 povabljenih), dijaki drugostopenjskih srednjih šol (283 oziroma 30 odstotkov odgovorov od 936 vpisanih) in enajst ravnateljev od 14 povabljenih. Anketirani so odgovarjali na spletno vprašalnik, pri sestavi katerih sta sodelovala **Maja Melinc Mlekuž** in **Tomaž Simčič**. Anketiranje je potekalo maja in junija, z ravnatelji pa novembra in decembra 2020.

Anketiranci so odgovarjali na vprašanja o razpoložljivosti in rabi tehnoloških pripomočkov, oblikah pouka na daljavo in njihovi učinkovitosti, pogostosti in oblikah pomoči staršev ter občutkih in mnenjih o različnih vidikih digitalnega pouka. Pri dveh končnih odprtih vprašanjih so vprašani lahko zapisali svoje potrebe za uspešno izvajanje pouka na daljavo in dodali morebitne pripombe, namige ali predloge. Vprašalnik ni zahteval imena šole in drugih osebnih podatkov anketiranca.

Odgovori dijakov na vprašanje: Oцени, ali si v primerjavi s poukom v šoli med učenjem na daljavo bolj, približno enako ali manj ...

Anketni rezultati so predstavljani v štirih ločenih analizah in v zaključni primerjalni analizi. Celotno gradivo je bilo poslano vodstvom šol za interno rabo, statistični izsledki pa so objavljeni tudi na SLORI-jevi spletni strani: www.slori.org/projekti/pouk-na-daljavo.

Raziskava je pokazala, da so šole in družine zahtevno preizkušnjo

pouka na daljavo doživljale različno, v bolj ali manj ustreznih okoliščinah ter z različnimi rezultati in občutki.

Na osnovi anketnih izsledkov so avtorji raziskave oblikovali hipotezo, da na potek in učinkovitost izobraževanja na daljavo vplivajo predvsem stopnja tehnološke opremljenosti posameznih šol in družin, usposobljenost učiteljev in profesorjev za rabo digitalnih učnih orodij, stopnja organiziranosti in usklajenosti pedagoškega kadra pri izvajanju didaktičnih dejavnosti ter kakovost komunikacije in sodelovanja šole s starši oziroma z dijaki.

Iz pripomb in opomb italijanskih staršev lahko sklepamo, da je pouk na daljavo bolj prizadel otroke iz neslovensko govorečih družin. Skromna pomoč staršev zaradi nepoznavanja slovenskega jezika, ukinitve obšolskih dejavnosti po pouku v dijaških in mladinskih domovih ter omejitve priložnosti za rabo slovenskega jezika so dodatno otežile vključevanje teh otrok v učne procese in vzgojno-izobraževalne dejavnosti. •

V koronačasu narašča povpraševanje po dodatnem izobraževanju dijakov

Spletna predavanja za srednješolce

Kljub izrednim razmeram in šolanju na daljavo se sodelovanje Slovenskega raziskovalnega inštituta (SLORI) z mrežo šol s slovenskim učnim jezikom v Italiji nadaljuje. Inštitut že vrsto let oblikuje dopolnilne izobraževalne dejavnosti za dijake, v preteklih mesecih pa se je večja mera te ponudbe preselila na splet.

Kje se (na)učimo jezika? Zakaj zaščita in ohranjanje jezika nista dovolj, da se jezik res zaščiti in ohrani? Je slovenščina v Italiji ogrožena? Odgovorov na ta in podobna vprašanja slišimo vsak dan ogromno, žal pa se med njimi skrivajo tudi ... lažna dejstva.

Slorijeve raziskovalke so na povabilo nekaterih drugostopenjskih srednjih šol na Tržaškem in Goriškem izvedle sklop predavanj, s katerimi so lahko dijaki nadgradili svoje znanje na določenih področjih. Ozaveščanje širše javnosti, še posebej šolske populacije o temah, ki se jim SLORI tradicionalno posveča, spada med prednostne naloge inštituta. Ne gre zgolj za promocijo raziskovalnih dosežkov, temveč za ozaveščanje mlajše generacije pripadnikov skupnosti o vsebinah, ki so za slovensko manjšino v Italiji življenjskega pomena. Z ozaveščanjem prednostnih ciljnih skupin raziskovalci med drugim ustvarjajo pogoje za učinkovit prenos teoretskih in empiričnih spoznanj v prakso.

Med odgovori tudi lažna dejstva

Na dan slovenske kulture so dijaki Humanističnega in družbeno-ekonomskega liceja Antona Martina Slomška v Trstu prisluhnili ciklu predavanj z naslovom Obvladam jezik - razumem svet. Dve predavanji sta prispevali tudi sodelavki delovne skupine SLORIjezik dr. **Matejka Grgič** in dr. **Maja Melinc Mlekuž**. Matejka Grgič se je posvetila predvsem lažnim mitom o jeziku. Kje se (na)učimo jezika? Zakaj zaščita in ohranjanje jezika nista dovolj, da se jezik res zaščiti

Raziskovalki in predavateljici dr. Maja Mezgec in dr. Zaira Vidau

in ohrani? Je slovenščina v Italiji ogrožena?

Odgovorov na ta in podobna vprašanja slišimo vsak dan ogromno, žal pa se med njimi skrivajo tudi ... lažna dejstva. Predavateljica je skupaj z dijaki in dijakinjami preverila, kaj res zagotavlja ohranjanje jezika in kako lahko k temu pripomoremo sami pripadniki skupnosti. Sledilo je predavanje Maje Melinc Mlekuž, ki je predstavila najpogostejše jezikovne napake v slovenščini in ponudila nekaj namigov, kako se jim izogniti. Predavanje je obsegalo pregled desetih slovničnih zadreg, s katerimi se srečujemo pri pisanju (npr. raba povratnega svojilnega zaimka, zapis določenih težjih besed, napačno zanikanje s tožilnikom namesto z roditelnikom, raba vejice, ipd.).

Dijaki so se seznanili z zaščitnim zakonom

Ob obeleženju 20. obletnice sprejetja Zakona št. 38/2001 o zaščiti slovenske manjšine v Italiji, ki je potekala 14. februarja, so na slovenskih licejih v Gorici organizirali predavanje s SLORI-jevo raziskovalko dr. **Zairo Vidau**. Predavanje je potekalo v sklopu pouka državlanske vzgoje. Gostja je dijakom predstavila, kaj je zaščitni zakon, kako je do njega prišlo in kako lahko vsakdo uveljavi pravice, ki jih zakon zagotavlja. Dijaki so se tako seznanili z vsebino zakona, ki je za obstoj in razvoj manjšinske skupnosti primarnega pomena.

Pravno varstvo Slovencev v Italiji je povezala z evropskimi smernicami varstva manjšin, ki jih določa

Svet Evrope, prav nanje se namreč sklicuje sam zaščitni zakon. Dijakom je predstavila tudi krajšo videoanimacijo o narodnih manjšinah v Evropi in Italiji. Animacijo je SLORI oblikoval v okviru projekta, ki ga je financirala Avtonomna dežela Furlanija - Julijska krajina ob 20. obletnici sprejetja okvirnega zakona o varstvu jezikovnih manjšin v Italiji št. 482/1999.

V kratkem bosta za dijake goriških licejev organizirani še dve predavanji. Prvega bo izvedla raziskovalka dr. **Maja Mezgec**, ki bo predstavila postopke in metode družboslovnega raziskovanja. Drugo predavanje bo spet ponudila dr. Zaira Vidau, ki bo dijakom tokrat orisala učinke svetovne pandemije novega koronavirusa na družbo, s posebnim poudarkom na okoljih narodnih in jezikovnih manjšin. •

Projekt SOLJKE - izdelki plodov morja in oljk, Inštitut za oljkarstvo ZRS Koper

Izdelki plodov morja in oljk

Slovenija ima bogato gastronomsko dediščino in prav gotovo so zaščiteni kmetijski pridelki, ki so vključeni v evropske in nacionalne sheme kakovosti tisti, ki v svetu promovirajo raznolikost in kakovost slovenskih proizvodov. Januarja letos se je za bolj povezano delovanje proizvajalcev zaščitene kmetijske pridelke in živil ustanovil slovenski konzorcij evropsko zaščitene slovenskih živilskih pridelkov in izdelkov.

DR. MAJA PODGORNİK
DR. MILENA BUČAR MIKLAVČIČ
DR. VASILIJ VALENČIČ

Če želimo iz oljk pripraviti namizne oljke, je potrebno plodove razgreniti oziroma predelati in fermentirati. Postopkov je veliko in vsakdo, ki se ukvarja z namiznimi oljkami, ima svoj recept.

Ekstra deviško oljčno olje Slovenske Istre je bil prvi slovenski proizvod, ki je uspešno pridobil evropsko zaščito v letu 2007 in takoj zatem so sedanji raziskovalci Inštituta za oljkarstvo Znanstveno-raziskovalnega središča Koper (IZO ZRS Koper) v sodelovanju z društvom Štorta pripravili elaborat o zaščiti namiznih oljk, vendar certificiranje teh proizvodov ni zaživel. Z željo, da bi ponovno spodbudili tradicijo vlaganja namiznih oljk, so sodelavci IZO ZRS Koper skupaj s podjetjem Soline Pridelava soli d.o.o. že peto leto organizirali Festival namiznih oljk. V letu 2020 so večletno sodelovanje nadgradili z uspešno pridobljenim projektom (SOLJKE - Spodbujanje javno-zasebnega partnerstva z razvojem inovativnih proizvodov v oljkarstvu) na Javnem pozivu LAS Istre za izbor operacij, sofinanciranih iz Evropskega sklada za regionalni razvoj.

Javno-zasebno partnerstvo

S cilji, da bi povezali lokalne proizvajalce oljk s plodovi morja, izboljšali trženje in promocijo lokalnih proizvodov, zagotovili večjo konkurenčnost, spodbudili certificiranje kakovostno ekološko pridelane hrane, ohranili naravne vrednote podeželja in povečali prepoznavnost destinacije, bodo v okviru projekta SOLJKE vzpostavili javno zasebno partnerstvo ter

Sodelavci ZRS Koper s pridelovalci oljk na 2. Festivalu namiznih oljk leta 2017

skupaj razvili nove inovativne lokalne proizvode iz oljk, oljčnega olja, izbranih zelišč in soli.

S kakovostnimi gastronomskimi proizvodi iz oljk, oljčnega olja in zelišč Slovenske Istre in Piranske soli bodo razširili turistično ponudbo ter vzpostavili trajno povezavo med naravno-kulturno dediščino solin in tipičnimi lokalnimi pridelki istrskega podeželja.

Do konca julija 2022 bodo raziskovalci IZO ZRS Koper skupaj s pridelovalci organizirali izobraževalne in promocijske dogodke. Na izbranih lokacijah pa bodo skušali vzpostaviti pilotni model celostno vodenega kmetijstva z iz-

vedbo tehnoloških laboratorijskih preskusov predelave. Na inštitutu so oktobra 2020 obrali oljke sort 'Štorta', 'Nocellara del Belice' in 'Picholine' ter začeli s predelavo v namizne oljke. Plodovi oljke so neposredno po obiranju zelo grenkega okusa, ker vsebujejo biofenole - to so naravni antioksidanti.

Če želimo iz oljk pripraviti namizne oljke, je potrebno plodove razgreniti oziroma predelati in fermentirati. Postopkov je veliko in vsakdo, ki se ukvarja z namiznimi oljkami, ima svoj recept. Postopki predelave namiznih oljk so dolgotrajni, običajno so oljke pripravljene v šestih do dvanajstih mesecih, od-

visni od posamezne sorte oljk, obdobja obiranja, vsebnosti antioksidantov in okoljskih vplivov letnika. Namizne oljke se predela le iz zdravih, nepoškodovanih plodov.

V letu 2004 je Mednarodni svet za oljke izdal tržni standard za namizne oljke. Tržni standard opredeljuje razvrščanje namiznih oljk glede na tip oziroma barvo oljk, način priprave in pakiranje ter uvrščanje v kategorije, predpisuje minimalne zahteve parametrov kakovosti, pogoje učinkovite termične obdelave za zagotavljanje varnosti pripravljenih namiznih oljk, možnost uporabe dodatkov in polnil, označevanje namiznih oljk in druge informacije. •

Evropski kmetijski sklad za razvoj podeželja: Evropa investira v podeželje

Projekt REInSER, Inštitut za družboslovne študije ZRS Koper

Ekonomska integracija beguncev preko socialnega podjetništva

Že vrsto let smo vključeni v globalne procese, kar je postalo še bolj očitno s trenutno epidemično situacijo novega koronavirusa. Pomemben del globalnega ustroja so tudi migracije, ki zaradi ekonomskih, političnih, okoljskih in drugih dejavnikov globalne prepletenosti in soodvisnosti, postajajo številčnejše kot kadarkoli prej.

DR. MAJA ZADEL

Pri tem pa ne smemo prezeti pomembnosti integracije, to je primernih politik, mehanizmov in "orodij", za uspešno vključevanje priseljencev v družbe prihoda.

Integracija, pri kateri vse bolj vstopa v ospredje njena dvosmerna narava, vključuje dejavni odnos tako migrantov, ali poslovenjeno priseljencev, kot družbe gostiteljice oziroma države prihoda. Marsikaj, kar je nam v našem specifičnem kulturno-družbeno-pravnem kontekstu običajno, se mora priseljenec oziroma priseljenka priučiti, da lahko uspešno zaživi in deluje v družbi; kar seveda drži tudi za vključitev v ekonomsko sfero.

Projekt skuša zapolniti vrzel

A hitro se zgodi, da beguncem in begunkam ter drugim priseljenecem in priseljenkam očitamo neaktivno vlogo, torej da ne naredijo dovolj, da bi se vključili v družbo in posledično ne prispevajo k občemu dobremu - tudi z ekonomskega vidika. Morda pa

REINSER

moramo ravno na tej točki kot družba gostiteljica tudi sami narediti korak naprej. Projekt REInSER, Refugees' Economic Integration through Social Entrepreneurship / Ekonomska integracija beguncev preko socialnega podjetništva poskuša, skupaj z drugimi podobnimi projekti in iniciativami zapolniti to vrzel.

Projekt, ki se je začel februarja 2021 pod vodstvom Inštituta za družboslovne študije Znanstveno-raziskovalnega središča Koper,

se bo v naslednjih dveh letih, kot nakazuje že sam naslov, ukvarjal z različnimi oblikami ekonomske integracije beguncev in proslincev za azil v šestih državah Jadransko-Jonskega območja, v Sloveniji, Italiji, Grčiji, Bosni in Hercegovini in Srbiji ter na Hrvaškem.

Iskanje dolgoročnih rešitev

Poleg analize družbenih (migracijskih) sprememb bo v okviru projekta potekalo tudi iskanje dobrih

praks ekonomskega vključevanja migrantov in migrantk na splošno in pa beguncev in begunk bolj konkretno ter priprave orodij za integracijo preko socialnega podjetništva, vključno s testiranjem posameznih pilotnih akcij v vsaki državi.

Projekt se nenazadnje posveča tudi bolj dolgoročnim politično-pravnim ciljem, saj bosta za območje omenjenih držav pripravljene transnacionalna strategija in akcijski načrt ekonomske integracije beguncev in begunk preko socialnega podjetništva. K temu bo poleg osmih projektne partnerjev prispevalo tudi enajst pridruženih partnerjev projektne konzorcija. Pri projektu v Sloveniji poleg Znanstveno-raziskovalnega središča Koper sodeluje še Primorski tehnološki park iz Šempetra pri Gorici, kot pridružena partnerja pa Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo, Sektor za socialno podjetništvo, združništvo in ekonomsko demokracijo, ter Urad vlade za oskrbo in integracijo migrantov, Sektor za integracijo. •

25. obletnica ZRS Koper
**SPROŠČENO O ZNANOSTI -
 DRUŽBA ZA ZNANOST**
 Gledališče Koper, 4. 12. 2019, ob 21. uri

Gostje Tadej Toš, dr. Jana Kolar, Bojan Križaj, dr. Jadran Lenarčič, Rudi Bučar, dr. Gregor Anderluh, mag. Voranc Kumar, Mitja Gasparini
 Povezovalac Rado Pišot

Sodelovanje ZRS KOPER z GLEDALIŠČEM KOPER

27. Primorski poletni festival
GOLO ŽIVLJENJE / LA VITA NUDA
 Martinčev trg, 1. 6. 2020, ob 21. uri
 Javni pogovor

Gostje Saša Pavček, Ksenija Benedetti, Oto Luthar, Rok Svetlič, Peter Svetina, Mladen Gasparini, Franci Petek
 Povezovalac Rado Pišot

ZRS Koper in Gledališče Koper sta s ciljem čim bolj približati znanost širšim množicam zastavila program s številnimi aktivnostmi.
 Pester nabor dogodkov sledi tudi v prihodnje.

27. Primorski poletni festival, Mladi/Giovane PPF
20. vs 21. STOLETJE / SECOLO 20° vs SECOLO 21°
 Martinčev trg, 30. 7. 2020, ob 19.30 uri
 Javni pogovor

Gostje dr. Uroš Marušič, dr. Jože Pirjevec, mag. Voranc Kumar

27. Primorski poletni festival
PARTIZANI
 Martinčev trg, 26. 8. 2020, ob 19. uri
 Predstavitve knjige

Gost Jože Pirjevec
 Povezovalac Egon Pelikan

**ŽIVLJENJE S PAMETNO TEHNOLOGIJO -
 RAZVOJNE MOŽNOSTI IN NEVARNOSTI**
 Gledališče Koper, 25. 11. 2020, ob 19. uri
 Javni pogovor

Gostje dr. Gorazd Andrejč, Gašper Hrastelj, dr. Uroš Marušič, dr. Matej Mertik
 Povezovalac dr. Rado Pišot

Kontaktne informacije

Naslov: Garibaldijska 1, 6000 Koper
 Telefon: (05) 663 77 00
 E-pošta: info@zrs-kp.si
 Spletna stran: www.zrs-kp.si
 Facebook: Zrs Koper

Pomladni pogovori
**MED ZASEBNIM IN POKLICNIM:
 ŽENSKO IN PANDEMIJO**
 Gledališče Koper, 19. 3. 2021, ob 18. uri

Gostje dr. Barbara Gornik, dr. Nadja Furlan Štante
 Povezovalka dr. Mateja Sedmak

Izvedli smo

- Torek, 23. marca 2021 - Drugo spletno srečanje cikla UČENJE SLOVENŠČINE ... OD ZGODNJEGA OTROŠTVA DO MLADOSTNIŠTVA. Glede na uspeh prvega srečanja, ki je potekalo v februarju, so organizatorji priredili nov pogovor s strokovnjakinjama dr. Matejko Grgič in dr. Susanno Pertot. Srečanje je bilo tudi tokrat namenjeno italijanskim staršem otrok, ki obiskujejo vrtce in šole s slovenskim učnim jezikom na Tržaškem in Goriškem ter dvojezično večstopenjsko šolo v Špetru. Pogovor je povezoval Daniele Furlan. Srečanje je potekalo v italijanščini.
- Petek, 26. marca 2021 - SLORI-jeva raziskovalka dr. Maja Melinc Mlekuž in raziskovalec Univerze v Trstu dr. Federico Tenca Montini sta se udeležila spletne mednarodne konference o manjšinskih jezikih (ICML XVIII). Na konferenci sta z referatom A case study of a school with Slovene as the language of instruction in Vermeigliano/Romjan (Italy): Teaching Slovene as L1 in classes with a prevailing Italian-speaking student population predstavila rezultate raziskave, ki sta jo izvedla med starši učencev in učitelji osnovne šole s slovenskim učnim jezikom v Romjanu.

Pripravljamo

- Torek, 11. maja 2021. Spletna predstavitev portala Franček, ki je namenjen otrokom in mladostnikom v različnih starostnih obdobjih ter učiteljem. Spletni jezikovni portal bo predstavil predstojnik Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU ter idejni oče portala Fran dr. Kozma Ahačič. Z njim in drugimi sodelujoči jezikoslovci se bo pogovarjala Slorijeva raziskovalka dr. Maja Melinc Mlekuž. Predstavitev bo na aplikaciji Zoom.

RAZISKOVANJE

- Položaj in perspektive slovenske narodne skupnosti v Italiji na temeljnih ravneh njene družbene pojavnosti: demografija, pravni položaj, družbeno-politična ureditev, znanje in raba jezika, šolstvo, gospodarstvo, kultura, šport, mladi;
- oblike sobivanja v večetničnih in večjezičnih družbah s poudarkom na slovensko-italijanskem kulturnem stikanju;
- razvojni procesi v obmejnih območjih in izzivi čezmejnega sodelovanja.

slori
 slovenski raziskovalni inštitut
 istituto sloveno di ricerche
 slovene research institute

JEZIKOVNA PODPORA

- Jezikovno načrtovanje;
- lektoriranje in svetovanje;
- izobraževanje;
- priprava učnega gradiva;
- preverjanje in ocenjevanje znanja;
- terminološke in jezikovno-tehnološke storitve;
- promocija učenja slovenščine kot prvega jezika (www.smejse.it);
- promocija učenja slovenščine kot drugega in tujega jezika.

Kontaktne informacije:

Naslov: Ul. Beccaria 6, 34133 Trst (Italija)
 Telefon: +39 040 636663
 E-pošta: info@slori.org
 Spletna stran: www.slori.org
 Facebook: SLORI – Slovenski raziskovalni inštitut

IZOBRAŽEVANJE

- Predavanja o zgodovinskem razvoju in sodobnem položaju slovenske narodne skupnosti v Italiji;
- delavnice z neslovenskimi starši učencev in dijakov šol s slovenskim učnim jezikom o prednostih in izzivih dvojezične vzgoje ter učenja slovenščine kot drugega jezika;
- programi za razvijanje sporazumevalnih spretnosti in veščin v slovenskem jeziku.

POMOČ ŠTUDENTOM IN MLADIM RAZISKOVALCEM

- Strokovna pomoč pri pisanju diplomskih, magistrskih in doktorskih nalog;
- letni natečaj za magistrska in doktorska dela;
- strokovna in finančna podpora pri objavi magistrskih in doktorskih nalog;
- razpisi za sofinanciranje podiplomskega izobraževanja;
- možnost študijske in delovne prakse na inštitutu.

Na valovih znanja je skupna mesečna čezmejna priloga Znanstveno-raziskovalnega središča Koper in Slovenskega raziskovalnega inštituta Trst. Izhaja vsako prvo sredo v mesecu v Primorskih novicah in Primorskem dnevniku.

Izdajatelj:
 Primorske novice, d.o.o. Koper, s.r.l. Capodistria
 Ulica Osvobodilne fronte 12, 6000 Koper
V.D. ODGOVORNE UREDNICE: Silva Križman
 Primorski dnevnik, DZP doo - P.R.A.E. srl, Ulica Montecchi 6, 34137 Trst
ODGOVORNI UREDNIK: Igor Devetak

UREDNIKA PRILOGA: Silva Križman
SODUSTVARJALCI: Sodelavci Znanstveno-raziskovalnega središča Koper (ZRS) in Slovenskega raziskovalnega inštituta Trst (SLORI), novinarji in sodelavci Primorskih novic in Primorskega dnevnika.

ELEKTRONSKI NASLOV: uredniki@primorske.si
SKUPNA TISKANA NAKLADA: 28.000 izvodov.